

РОЗВИТОК КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ УЧНІВ ЛІЦЕЇВ В ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ АНГЛІЙСЬКОМОВНОГО ЧИТАННЯ

У статті розглядаються аспекти розвитку критичного мислення ліцеїстів у процесі оволодіння ними різними стратегіями читання.

Ключові слова: критичне мислення, стратегії читання, учні ліцею

The article examines the aspects of lyceum students' critical thinking development in the process of mastering various reading strategies.

Key words: critical thinking, reading strategies, lyceum students

Сучасні освітні орієнтири, зазначені в «Державному стандарті базової середньої освіти» [1], вказують на необхідність формування всебічно розвинутої особистості, яка здатна до самостійного критичного мислення. Здатність мислити критично є особливо актуальною у сучасному світі, який стрімко розвивається. Кожного дня людина стикається з великим обсягом інформації, опрацювання якої вимагає володіння певним набором навичок критичного мислення.

Питання розвитку критичного мислення досліджували вітчизняні та зарубіжні вчені Дж. Дьюї, В. Джеймс, Д. Халперн, Р. Поль, О. Пометун, С. Терно, Ч. Темпл та інші. Критичне мислення виступало предметом дослідження багатьох наук, зокрема філософії, психології, загальної педагогіки та методики навчання.

Критичне мислення є загально визнаною освітньою метою. Його визначення є суперечливим, але всі існуючі визначення можна об'єднати спільною концепцією: критичне мислення є мисленням, спрямованим на досягнення певної мети.

Так, Т. Бернс і С. Сінфілд визначили критичне мислення як мистецтво робити чіткі, обґрунтовані судження на основі інтерпретації, розуміння, застосування та синтезу доказів, зібраних шляхом спостереження, читання та експериментування [3, с. 94].

Концепції критичного мислення різняться за обсягом такого мислення, типом мети, критеріями і нормами мислення, його компонентами. Рекомендації щодо розвитку критичного мислення в освітньому процесі базуються на ідеї поваги до учнівської автономії учнів, а також, що є найголовнішим, на ідеї підготовки учнів до досягнення успіху в житті та до демократичного громадянства [4].

Вплив освіти на розвиток критичного мислення за умови правильного підходу до навчання учнів є доведеним фактом. Найкращим чином навички критичного мислення набувають розвитку при залученні до освітнього середовища діалогу, активних прийомів і методів навчання та обережного наставництва з боку вчителя.

Безперечно, читання є тим видом мовленнєвої діяльності, в якому критичне мислення відіграє важливу роль. Критичне читання має на меті досягнення таких цілей:

- надання доказів для підтвердження або оскарження певної точки зору;
- оцінка обґрунтованості і важливості тексту та позиції автора;
- розвиток рефлексивного мислення та терпимість до існування різних поглядів на проблему [5].

З методичної токи зору важливо навчати учнів читання для досягнення певної мети на протигагу читанню як самоцілі. Цілі читання можуть бути такі:

- отримати загальне уявлення про текст;
- знайти конкретну інформацію або зрозуміти основні поняття;
- глибоко вивчити текст, наприклад, задля того, щоб зрозуміти його актуальність і надійність для подальшого вивчення певної теми.

У рамках розвитку критичного мислення учні мають навчитися задавати собі ряд запитань в процесі читання:

- З якою метою я читаю даний текст?
- Що я шукаю в тексті (конкретні факти, загальне уявлення про зміст, точку зору автора, тощо)?
- Що я вже знаю за даною темою? [6].

Важливо навчати старшокласників основних стратегій читання, серед яких основними можна зазначити такі:

- прогнозування: обґрунтоване припущення про те, про що йде мова, перш ніж почати читати;
- сканування: швидкий перегляд тексту для знаходження ключових слів;
- перегляд: читання вступу та першого рядка кожного абзацу, щоб зрозуміти, про що йдеться в тексті;
- інтенсивне читання: повільне та уважне читання короткого фрагмента тексту [2].

В освітньому процесі на уроках англійської мови для навчання критичного читання доцільно використовувати автентичні тексти, що містяться в підручниках, а також в Інтернет-просторі.

Для розвитку критичного мислення ліцеїстам можна запропонувати низку вправ для роботи з текстом, наприклад:

- *define the main idea of the text;*
- *find proof of an idea or statement;*
- *predict the continuation of the text;*
- *come up with a title for the text;*
- *find key sentences in the text;*
- *shorten the text;*
- *expand the text;*
- *find among the proposed sentences the one that summarizes the content of the text;*
- *break the text into paragraphs;*
- *make up a coherent text from paragraphs given in random order* [5].

Цілеспрямована побудова уроку читання з урахуванням розвитку навичок критичного мислення учнів оптимізує і сам процес навчання читання, оскільки навички критичного мислення підвищують ефективність розуміння тексту.

Можна зробити висновок про те, що критичне мислення дозволяє людині робити чіткі, обґрунтовані судження шляхом розуміння й застосування доказів, зібраних шляхом спостереження, читання та експериментування. Отже, читання є тим видом мовленнєвої діяльності, в якому критичне мислення відіграє важливу роль. В освітньому процесі важливо формувати в учнів уміння і навички критичного читання, яке базується на розвитку чотирьох основних читацьких стратегій: прогнозування, сканування, перегляду тексту та інтенсивного читання. З цією метою вчитель може запропонувати учням різноманітні вправи та завдання для роботи з текстом.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Державний стандарт загальної середньої освіти URL:<https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/derzhavni-standarti> (дата звернення: 28.09.2022)
2. Adams J. How to Read Critically. URL: <https://www.wikihow.com/Read-Critically> (дата звернення: 28.09.2022).
3. Burns T., Sinfield, S. Essential Study Skills: The Complete Guide to Success at University (4th ed.). London : SAGE, 2016. 472 p.
4. Halpern D.F. Teaching critical thinking for transfer across domains: Dispositions, skills, structure training, and metacognitive monitoring. *American Psychologist*, 1998. 53(4). P. 449-455.
5. Knott D. Critical Reading towards Critical Writing. URL :

- <https://advice.writing.utoronto.ca/researching/critical-reading/> (дата звернення: 28.09.2022).
6. Kurland D.J. What Is Critical Reading? 2000. URL :
http://www.criticalreading.com/critical_reading.htm (дата звернення: 28.09.2022).

Рекомендує до друку науковий керівник доцент Зуброва О.А.